

Was Malchus Chashmonaim Good for the Jews?

1) רמב"ם הלכות מגילה והנוכה פרק ג

הלכה א

בבית שני כשמלכו יון גזרו גזרות על ישראל ובטלו דתם ולא הניחו אותם לעסוק בתורה ובמצות, ופשטו ידם בממונם ובבנותיהם ונכנסו להיכל ופרצו בו פרצות וטמאו הטהרות, וצר להם לישראל מאד מפניהם ולחצום לחץ גדול עד שריחם עליהם אלהי אבותינו והושיעם מידם והצילים וגברו בני חשמונאי הכהנים הגדולים והרגום והושיעו ישראל מידם והעמידו מלך מן הכהנים וחזרה מלכות לישראל יתר על מאתים שנה עד החורבן השני.

הלכה ב

וכשגברו ישראל על אויביהם ואבדום בחמשה ועשרים בחדש כסלו היה ונכנסו להיכל ולא מצאו שמן טהור במקדש אלא פך אחד ולא היה בו להדליק אלא יום אחד בלבד והדליקו ממנו נרות המערכה שמונה ימים עד שכתשו זיתים והוציאו שמן טהור.

2) רמב"ן בראשית פרק מט פסוק י

(י) לא יסור שבט מיהודה - אין ענינו שלא יסור לעולם, כי כתוב (דברים כח לו) יולך ה' אותך ואת מלכך אשר תקים עליך אל גוי אשר לא ידעת אתה ואבותיך, והנה הם ומלכם בגולה, אין להם עוד מלך ושרים.

אבל ענינו שלא יסור שבט מיהודה אל אחד מאחיו, כי מלכות ישראל המושל עליהם ממנו יהיה, ולא ימשול אחד מאחיו עליו ולפי דעתי היו המלכים המולכים על ישראל משאר השבטים אחרי דוד עוברים על דעת אביהם ומעבירים נחלה,

וזה היה עונש החשמונאים שמלכו בבית שני, כי היו חסידי עליון, ואלמלא הם נשתכחו התורה והמצות מישראל, ואף על פי כן נענשו עונש גדול, כי ארבעת בני חשמונאי הזקן החסידים המולכים זה אחר זה עם כל גבורתם והצלחתם נפלו ביד אויביהם בחרב, והגיע העונש בסוף למה שאמרו רז"ל (ב"ב ג ב) כל מאן דאמר מבית חשמונאי קאתינא עבדא הוא, שנכרתו כלם בעון הזה.

ואפשר גם כן שהיה עליהם חטא במלכותם מפני שהיו כהנים ונצטוו (במדבר יח ז) תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח ולמבית לפרכת ועבדתם עבודת מתנה אתן את כהונתכם, ולא היה להם למלוך רק לעבוד את עבודת ה'.

3) רמב"ם הלכות מלכים פרק א

כיון שנמשח דוד זכה בכתר מלכות, והרי המלכות לו ולבניו הזכרים עד עולם, שנאמר כסאך יהיה נכון עד עולם, ולא זכה אלא לכשרים שנאמר אם ישמרו בניך בריתי, אע"פ שלא זכה אלא לכשרים לא תכרת המלוכה מזרע דוד לעולם, הקב"ה הבטיחו בכך שנאמר אם יעזבו בניו תורתו ובמשפטי לא ילכו ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם וחסדי לא אפיר מעמו.

הלכה ח - נביא שהעמיד מלך משאר שבטי ישראל, והיה אותו המלך הולך בדרך התורה והמצוה ונלחם מלחמות ה', הרי זה מלך וכל מצות המלכות נוהגות בו, אע"פ שעיקר המלכות לדוד ויהיה מבניו מלך, שהרי אחיה השילוני העמיד ירבעם ואמר לו והיה אם שמוע תשמע את כל אשר אצוך ובניתי לך בית נאמן כאשר בניתי לדוד וגו', ואמר לו אחיה ולבנו אתן שבט אחד למען היות ניר לדוד עבדי כל הימים לפני בירושלים.

הלכה ט - מלכי בית דוד הם העומדים לעולם שנאמר כסאך יהיה נכון עד עולם, אבל אם יעמוד מלך משאר ישראל תפסק המלכות מביתו, שהרי נאמר לירבעם אך לא כל הימים.

Rav Soloveitchik – Harerei Kedem 1:158 (4)

ד. ברמב"ם שם, "והעמידו מלך מן הכהנים".
מבואר מדברי הרמב"ם דזה גופא
היתה הגאולה שהעמידו מלך מן הכהנים, ופליג דזה
על הרמב"ן עה"ת צפרשת וחי (בראשית מט, י)
שכתב דהחשמונאים כולם נהרגו משום שעברו על
לוי ייטב אצונו שלא יסור שבט מיהודה, שאין
המלכות שייכת אלא לשבט יהודה, והביא שם
הרמב"ן מהירושלמי דיש איסור מיוחד למנות מלך
מן הכהנים, ומדברי הרמב"ם מבואר דס"ל שאין
איסור שהמלכים יהיו כהנים, ואפשר דהוא משום
שהיתה המלכות רק לשעה.

ובעיקר דברי הרמב"ם ז"ע מהי המעלה דזה
שהעמידו מלך מן הכהנים, ונראה שהוא
משום שהיונים ראו לחלל את קדושת המקדש, וע"י זה
שהמלכות היתה ביד הכהנים נתקיימה שמירת קדושת
המקדש, [ועיקר המלחמה עם המינים בזמן בית שני
היה על עבודת המקדש, על ערבה במקדש כדאיתא

צפוכה (מד, ז) וניסוך המים כדאיתא שם (מת, ז)
מעשה בלדוקי אחד שניסך על רגליו, וקלירת העומר
צמולאי יו"ט כדאיתא צמנחות (סה, א), ובקטורת של
יוהכ"פ כדאיתא צימא (יט, ז), דהמלוה דשמירת
המקדש מצפנים היא על הכהנים כמבואר ברמב"ם
צפ"ח מהל' בית הצחירה הל' ג'.

ונראה דזהו מש"כ הרמב"ם דחזרה המלכות
לישראל צנכ חנוכה, דממילא חייבים לומר
הלל צימי החנוכה דעבדי ה' אכן [ולא עבדי
אנטיוכוס], ולא דמי לפורים שלא היתה גאולתן
שלימה, שהרי צנכ חנוכה חזרה מלכות לישראל יותר
ממאתים שנה והיתה גאולתם שלימה.

אלא דז"ע שהרמב"ם צפ"ג מהל' חנוכה הל' ו' כתב
"ולא תקנו הלל צפורים שקריאת המגילה היא
ההלל". הרי שהרמב"ם לא פסק כטעמא דעבדי
אחשוורוש אכן, אלא כהטעם האחר המבואר שם
דקרייתא זו הלילא, וא"כ למה הולך לומר צנ"ח
וחזרה מלכות לישראל יותר ממאתים שנה, ול"ע.

והרמב"ם שם הל' ו' כתב "ומדליהו צהו

דברים פרק יז

(יד) כי תבא אל הארץ אשר יקוק אלהיך נתן לך וירשתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתי:
(טו) שום תשים עליך מלך אשר יבחר יקוק אלהיך בו מקרב אחיך תשים עליך מלך לא תוכל לתת עליך איש נכרי אשר לא אחיך הוא:

(6) שמואל א פרק ח

(ד) ויתקבצו כל זקני ישראל ויבאו אל שמואל הרמתה: (ה) ויאמרו אליו הנה אתה זקנת ובניך לא הלכו בדרכיך עתה שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים: (ו) וירע הדבר בעיני שמואל כאשר אמרו תנה לנו מלך לשפטנו ויתפלל שמואל אל יקוק: פ

(7) רמב"ם הלכות מלכים פרק א

הלכה א - שלש מצות נצטוו ישראל בשעת כניסתן לארץ, למנות להם מלך שנאמר שום תשים עליך מלך, ולהכרית זרעו של עמלק שנאמר תמחה את זכר עמלק, ולבנות בית הבחירה שנאמר לשכנו תדרשו ובאת שמה.
הלכה ב... - מאחר שהקמת מלך מצוה למה לא רצה הקב"ה כששאלו מלך משמואל, לפי ששאלו בתרעומת, ולא שאלו לקיים המצוה אלא מפני שקצו בשמואל הנביא, שנאמר כי לא אותך מאסו כי אותי מאסו וגו'.

(8) דרשות הר"ן הדרוש האחד עשר

אבל בעיני פשט הכתוב כך הוא. ידוע הוא כי המין האנושי צריך לשופט שישפוט בין פרטין, שאם לא כן איש את רעהו חיים בלעו, ויהיה העולם נשחת. וכל אומה צריכה לזה ישוב מדיני, עד שאמר החכם שכת הלסטים הסכימו ביניהם היושר. וישראל צריכה זה כיתר האומות. ומלבד זה צריכה עוד לסיבה אחרת. והוא להעמיד חוקי התורה על תלם. (ולהעמיד) [ולהעניש] חייבי מלקיות וחייבי מיתות בית דין העוברים על חוקי התורה, עם היות שאין באותה עבירה הפסד ישוב מדיני כלל. ואין ספק כי בכל אחד מהצדדים יזדמנו שני ענינים, האחד יחייב להעניש איזה איש כפי משפט אמיתי, והשני שאין ראוי להענישו כפי משפט צודק אמיתי, אבל יחוייב להענישו כפי תיקון סדר מדיני וכפי צורך השעה. ...
אבל על דעתי הוא כך. שהם רצו שעיקר המשפט במה שבין אדם לחבירו יהיה נמשך מצד המלכות, והוא אומרו (ש"א ח ד - ה) ויתקבצו כל זקני ישראל ויבואו אל שמואל הרמתה ויאמרו אליו הנה אתה זקנת ובניך לא הלכו בדרכיך עתה שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים, ופירושו אצלי הוא כך, שהם ראו שמה שצריך לסידור המדיני, יהיה מתוקן כשימשך מצד המלכות, משימשך מצד השופט, ולכן אמרו הנה זקנת ולא תוכל לשפוט עוד, ובניך אינם ראויים שיחול בנו השפע האלהי על ידיהם, כי אינם הולכים בדרכיך, ולכן ראוי שיהיה לנו מלך, ושיהיה משפטנו על פיו, והוא אמרם שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים.

(9) העמק דבר דברים יז:יד

ויש מדינה שאינה יכולה לכבול דעה מלוכה. ויש מדינה שנלא מלך הרי היא כספינה בלי קצריים - ודבר זה ח"א לעשות עפ"י הכנה מ"ע. . . בהרי צענין השיך להנהגת הכלל ונעט לסכ"י שדוהה מ"ע מש"ה לא חפשו לננות בהלם למנוה מלך כ"ז שלא עלה בהסגמות העם לכבול עול מלך עפ"י שרואים מדינות אשר כביצוהיה מהנהגים צסדר יוהר נכון. או אז מ"ע לסנהדרין למונה מלך.

(יד) ואמרת וגו' .
אין הפי' המורה כמשמעו צפה ח"א כלשון ולאמרת אוכלה בשר וכדומה. - חכן לפי לשון זה הי' צמשט שאין זה מ"וה צמוהלג למנוה מלך חלה רשות כמו ולאמרה אוכלה בשר וגו' . והרי ידוע צדברי חז"ל דמ"ה למנוה מלך וה"כ למאי כתיב ולאמרת וגו' . ונראה דמשום דהנהגת המדינה משתנה ח"א משתנה עפ"י דעת מלוכה או עפ"י דעת העם ונצטרקה .

(10) משפט כהן קמד:יד

אבל אותם שהוסכמו בעמדתם לכתחילה בשביל האומה בהנהגת הכללית, גם הארצית, כמלכי בית חשמונאי, וגם נשיאיהם, פשיטא דלא גריעי מראשי גליות שבבבל. וע"כ לא הוצרך קרא לדבות ראשי גליות, שהם דוקא מיהודה, ומבית דוד, כמבואר בתוס' שם ד"ה דהכא בשם הירושלמי, אלא להורות דאפילו בגלות יש להם כח של עמידה במקום מלך ישראל. אבל כשמתמנה מנהיג האומה לכל צרכיה בסגנון מלכותי, ע"פ דעת הכלל ודעת ב"ד, ודאי עומד הוא במקום מלך, לענין משפטי המלוכה, הנוגעים להנהגת הכלל.